14. 3. 2007

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K smluvní limitaci náhrady škody ve vztazích z přepravní smlouvy dle obchodního zákoníku

V Bulletinu advokacie č. 7-8/2006 byl uveřejněn příspěvek JUDr. Josefa Šilhána k otázce forem smluvní limitace náhrady škody v obchodních vztazích. Dovolujeme si reagovat na stručný závěr autora v uvedeném článku, týkající se problematiky limitace náhrady škody dopravce dle § 622 odst. 4 obchodního zákoníku. Jak vyplývá ze znění autorova příspěvku, dle jeho názoru by z důvodu zákazu dle § 622 odst. 4 obchodního zákoníku limitace náhrady škody byla bez dalšího zjevně contra legem.

Úvodem poznamenáváme, že účelem tohoto článku je pouze stručná reakce na výše uvedenou problematiku, nikoliv podrobný rozbor otázky přípustnosti smluvní limitace náhrady škody v obchodně-právních vztazích v českém právu jako takové, když k této otázce bylo uveřejněno již dostatečné množství dosti erudovaných článků.[1] Zejména příspěvky z poslední doby, dospívající zásadně k přípustnosti takovéto smluvní limitace náhrady škody, obsahují obvykle vyčerpávající rozbor důvodů svědčících ve prospěch této limitace. S názory, které dospívají k přípustnosti uvedené smluvní limitaci náhrady škody, se v zásadě ztotožňujeme a ohledně podrobného rozboru příslušných argumentů odkazujeme na již uveřejněné příspěvky.[2] Pro uvedení do problematiky našeho článku jen shrneme nejčastější argumenty bez jejich podrobného rozboru, jelikož máme za to, že ty jsou vedle dalších argumentů použitelné i pro níže dovozovanou zásadní přípustnost limitace náhradové povinnosti dopravce dle českého obchodního zákoníku. Nejčastěji zmiňované argumenty „pro“ smluvní limitaci náhrady škody v obchodním právu jsou tedy:

- obecný soukromoprávní charakter úpravy;
- § 386 odst. 1 obchodního zákoníku je nutno chápat jen jako zákaz vyloučení náhrady škody jako celku, nikoliv jako zákaz omezení jejího rozsahu;
- přípustnost limitace při zohlednění požadavku přiměřenosti limitace dle okolností daného případu;
- argument požadavku bezrozpornosti práva ve smyslu vztahu limitace a smluvní pokuty;
- komparativní hledisko, kdy zejména v zahraničních právních řádech či v případech obchodních vztahů s mezinárodním prvkem je daná limitace náhradové povinnosti obecně přípustná a jako taková bez zásadních potíží přijímána.[3]

Paragraf 622 odst. 4 obchodního zákoníku sice opravdu, jak správně dovozuje J. Šilhán ve svém příspěvku uveřejněném v Bulletinu advokacie č. 7-8/2006, **představuje jisté zákonné meze pro omezování odpovědnosti některé ze stran, zde konkrétně pro omezování odpovědnosti dopravce, nepředstavuje však překážku pro limitaci náhradové povinnosti dopravce ve všech jejích možných formách.** Jak totiž plyne z výslovného znění § 622 odst. 4 obchodního

zákoníku, i při zohlednění výše popsaných argumentů svědčících obecně ve prospěch přípustnosti smluvní limitace náhrady škody, ve smyslu klasifikačních kritérií volených J. Šilhánem [4], **vylučuje tato zákonná úprava pouze limitaci náhradové povinnosti dopravce nepřímým způsobem ve smyslu omezení okolností vylučujících odpovědnost dopravce, dále ve smyslu změny objektivního principu odpovědnosti za škodu na princip subjektivní a omezení z hlediska časového určením např. kratšího časového úseku pro odpovědnost dopravce za zásilku**, než je časový úsek daný od převzetí zásilky k přepravě až do jejího vydání. **Další formy omezení náhradové povinnosti dopravce,** než ty, které jsou taxativně stanoveny v § 622 odst. 4 obchodního zákoníku, **jsou tedy dle našeho názoru přípustné.** Jedná se pak např. o přípustnost limitace ve smyslu stanovení druhu škod, které dopravce nehradí, či stanovení pevného limitu náhradové povinnosti apod., kteréžto formy smluvní limitace náhradové povinnosti dopravce jsou ostatně v praxi i poměrně časté.

Při výkladu § 622 odst. 4 obchodního zákoníku je nutné také zohlednit § 629 obchodního zákoníku, jenž upravuje otázku prováděcích předpisů k jednotlivým druhům dopravy. V tomto ustanovení je zakázáno, aby provádějící předpisy omezovaly odpovědnost dopravce při škodě na zásilce dle § 622 a 624 obchodního zákoníku. Je tedy zřejmé, že **zákonodárce staví § 622, vymezující rozsah odpovědnosti dopravce, a § 624, stanovující náhradovou povinnost dopravce, vedle sebe a tedy § 624 obchodního zákoníku není speciálním ustanovením k § 622, ale zákonodárce rozdělil samostatně rozsah odpovědnosti dopravce a náhradovou povinnost dopravce.** Nelze tedy zákaz omezení odpovědnosti dopravce dle § 622 odst. 4 obchodního zákoníku vztáhnout i na § 624 obchodního zákoníku, jelikož § 624 upravuje samostatnou otázku náhradové povinnosti dopravce, aniž se zabývá vymezením rozsahu odpovědnosti dopravce. Pokud tedy je § 624 obchodního zákoníku samostatnou úpravou pro otázku náhradové povinnosti dopravce, musel by být případný zákaz smluvního omezení této náhradové povinnosti dopravce stanoven v § 263 obchodního zákoníku, ale tak tomu není. Z tohoto důvodu **považují autoři za přípustné, aby smluvně byl zachován předepsaný rozsah odpovědnosti dopravce dle § 622, ale omezena náhradová povinnost dopravce smluvním ujednáním, které změní dispozitivní ustanovení § 624 obchodního zákoníku.** Je samozřejmé, že smluvní volnost je vždy omezena § 265 obchodního zákoníku (poctivý obchodní styk) či § 3 občanského zákoníku (dobré mravy), ale zásadně lze také z tohoto důvodu smluvně stanovit limitaci náhradové povinnosti dopravce.

Jak již uvedeno, pro tento názor o přípustnosti smluvní limitace náhradové povinnosti dopravce formami, které výslovně nezakazuje § 622 odst. 4 obchodního zákoníku, svědčí jednak obecné výše popsané argumenty ve prospěch přípustnosti smluvní limitace náhrady škody v obchodních vztazích jako takové. V případě náhradové povinnosti dopravce pak **jako zásadní další argument může sloužit i úprava limitace náhradové povinnosti dopravce v mezinárodních úmluvách,** upravujících problematiku smluv o mezinárodních přepravách v rámci různých druhů přeprav, tzn. v případě takových mezinárodních úmluv, jejichž signatářem je Česká republika. [Úmluva CMR (vyhláška č. 11/1975 Sb.) pro mezinárodní silniční přepravu nákladu, tzv. Montrealská úmluva (č. 123/2003 Sb.) pro mezinárodní leteckou dopravu, tzv. Úmluva COTIF (č. 8/1985 Sb.) pro mezinárodní železniční přepravu a tzv. Hamburská pravidla (č. 193/1996 Sb.) pro mezinárodní námořní přepravu.] **Veškeré tyto mezinárodní úmluvy přímo upravují i tzv. limitaci náhradové povinnosti dopravce v případě škody z příslušného druhu mezinárodní přepravy, a to jak co do druhu škod hrazených dopravcem, tak i co do maximální výše takto hrazených škod.** Úmluva CMR pak jakožto kogentní úprava tedy i uvedenou limitaci náhradové povinnosti dopravce upravuje kogentně, tzn. že v případě smluv o mezinárodní silniční přepravě nákladu, na něž se použije Úmluva CMR, nelze až na případy výslovně povolené přímo v Úmluvě CMR, dokonce náhradovou povinnost dopravce za škodu smluvně rozšířit nad rámec takovýchto limitů stanovených přímo v Úmluvě. Ostatní citované úmluvy jsou sice svou povahou zásadně dispozitivního charakteru, nicméně pro případ, že v příslušné smlouvě o přepravě není ujednáno jinak, opět výslovně subsidiárně upravují

limitaci náhradové povinnosti dopravce.[5]

Pokud tedy veškeré platné mezinárodní úmluvy pro smlouvy o různých druzích mezinárodních přeprav, ať již kogentně či jako dispozitivní úprava subsidiárně upravují zásadně limitaci náhradové povinnosti mezinárodního dopravce, jeví se i v tomto smyslu nelogické a nekoncepční, aby byl přijat natolik extenzivní výklad § 622 odst. 4 obchodního zákoníku v tom smyslu, že zcela vylučuje smluvní limitaci náhradové povinnosti dopravce v případě škody na zásilce. **Ve prospěch nepřípustnosti takovéhoto extenzivního výkladu ostatně svědčí dále i speciální komparativní hledisko právní úpravy smlouvy o přepravě v právních řádech jednotlivých evropských zemí.** Většina států především západní Evropy totiž v průběhu zhruba posledního desetiletí přijala takové národní právní úpravy smluv o přepravě, které dispozitivně upravují limitaci náhradové povinnosti dopravce (a to nejen co se týče škod na zásilce, ale jiných škod, za něž odpovídá dopravce) v zásadě odpovídající zmíněné úpravě v mezinárodních Úmluvách, především pak v Úmluvě CMR.

Z výše uvedených důvodů **máme za to, že je nepřípustný extenzivní výklad § 622 odst. 4 obchodního zákoníku tak, jak byl naznačen J. Šilhánem v jeho příspěvku** uveřejněném v Bulletinu advokacie č. 7-8/2006 na str. 42. Předpokládáme sice, že takováto extenzivnost výkladu předmětného zákonného ustanovení vyplynula z uvedeného příspěvku jen nepřesnou a nedůslednou volbou použitých slovních obratů, považujeme však za velmi důležité se k této otázce blíže vyjádřit a zabránit tak dalším případným nesprávným výkladům příslušného zákonného ustanovení v budoucnu.

JUDr. Alice Bártková, M.E.S.
Autorka je advokátkou v Praze a tajemnicí České společnosti pro dopravní právo.

Mgr. Martin Laipold
Autor je advokátním koncipientem v Praze.

---

[1] Příkladmo uveďme alespoň dva názory, z nichž každý v tomto směru dospívá ke zcela opačným závěrům: Bejček, J.: Obchodní závazky, Masarykova univerzita v Brně, 1993, str. 209 a násl.; Šilhán, J.: Smluvní limitace náhrady škody v obchodním právu. Právní rozhledy, 2005, č. 23, str. 845-854.

[2] Např. Šilhán, J.: Smluvní limitace náhrady škody v obchodním právu. Právní rozhledy, 2005, č. 23, str. 845-854.

[3] Viz Šilhán, J.: Smluvní limitace náhrady škody v obchodním právu. Právní rozhledy, 2005, č. 23, str. 845-854.

[4] Viz J. Šilhán: Formy smluvní limitace náhrady škody v obchodních vztazích. Bulletin advokacie, 2006, č. 7-8, str. 41-45.

[5] Blíže k problematice limitace náhradové povinnosti mezinárodního dopravce a důsledkům takovéto mezinárodně-právní úpravy pro § 622 odst. 4 obchodního zákoníku de lege lata a de lege ferenda viz Bártková, A.: Příprava nového silničního řádu. Bulletin České společnosti pro dopravní právo, 2004, č. 3, str. 10-11; Horník, J.: Otazníky nad smluvním rozšířením odpovědnosti dopravce, Bulletin České společnosti pro dopravní právo, 2004, č. 3, str. 11-14.

Zdroj: BA 11-12/2006

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Evidence skutečných majitelů se uzavírá veřejnosti
- Transfer Pricing: Na co si dát pozor s blížícím se koncem roku
- Byznys a paragrafy, díl 24.: Digitalizace korporátního práva: EU cílí na snížení administrativy při přeshraničním podnikání
- Oceňování ochranných známek
- Zákon o prověřování zahraničních investic v kontextu nových návrhů Evropské komise
- Spolupráce s influencery: na co si dát pozor?
- Jak správně zapsat volnou živnost do obchodního rejstříku?
- GLP-1 v potravinářství: čekají nás v EU „GLP-1 friendly potraviny“?
- Byznys a paragrafy, díl 23.: Smluvní byznys modely v energetice: PPA, dynamické tarify, „sdílená energie“
- Ochrana korporace a jejích členů proti zneužití hlasovacích práv
- Za smlouvu o výkonu funkce člena statutárního orgánu je třeba považovat každou smlouvu, která jí svým obsahem materiálně odpovídá, bez ohledu na to, jak je označena